

CORUPȚIA, VECTOR DE AMPLIFICARE A CRIMEI ORGANIZATE TRANSFRONTALIERE

CORRUPTION, THE AMPLIFICATION VECTOR FOR CROSS BORDER ORGANIZED CRIME

Ec.drd. Virgil MANEA*

Fenomenul corupției are o istorie destul de veche, a însoțit omenirea de-a lungul existenței sale și a marcat-o negativ destul de profund. De la început, corupția, ca fenomen social, a avut conexiuni directe cu fenomenul crimei organizate, actul de corupere reprezentând un vector activ al crimei organizate transfrontaliere. În acest articol voi detalia, din punct de vedere conceptual, fenomenul corupției, dimensiunile, trăsăturile, căile și domeniile de acțiune ale acestui flagel, cu accent pe principalele modele teoretice ale corupției, practicate de unele agenții de control social.

The corruption phenomenon has an ancient history, it has come along with mankind throughout its existence and has influenced it in negative ways. From the very beginning corruption, as a social phenomenon, had direct links with organized crime, the act of corruption being a side active vector of cross border organized crime. This article will detail conceptually speaking the corruption, its dimensions, features, ways and areas of action of this scourge, emphasizing the main theoretical models of corruption practiced by some agents of social control.

Cuvinte-cheie: crimă organizată; terorism, corupție; clientelă politică; fraudă; corupător; corupt.

Keywords: organized crime; terrorism, corruption; the political clients; fraud; corrupter; corrupt.

Fenomenul corupției s-a dezvoltat pe fondul unei crize complexe generată de condiții precare de natură socială, economică, juridică, politică, morală și culturală care au favorizat perpetuarea unui ansamblu de fapte și acte ilicite, imorale și ilegale, în afara cadrului legislativ și a normelor juridice și sociale existente și acceptate de societate. Majoritatea acestor condiții și cauze au fost evidențiate și explicate de către criminologi și sociologi, dar, la nivel global, nu s-a concretizat o teorie generală cu privire la fenomenul corupției, care ar putea să fie unanim acceptată de către cercetătorii din domeniul sociologiei, științelor juridice și politologiei.

de interes global, între care și cel al flagelului corupției.

La nivel global, în scopul penetrării unor structuri importante ale statelor, s-a intensificat fenomenul corupției în rândul funcționarilor și demnitarilor publici, din majoritatea structurilor de ierarhizare a sferelor de activitate. De cele mai multe ori, aceste eforturi s-au realizat în sprijinul crimei organizate, aspecte care s-au manifestat și se manifestă și în România la un nivel destul de ridicat, în ciuda voinței guvernamentale și a unor structuri specializate din justiție de a lupta fără menajamente împotriva acestui fenomen global, nociv societății contemporane.

Sociologia problemelor sociale, o disciplină foarte dezvoltată și deosebit de prolifică în unele țări democratice europene, tratează cu mult interes marile dificultăți ale societății contemporane (le identifică, le explică și le dă o rezolvare), oferind și o serie de repere metodologice și teoretice utile pentru înțelegerea unor fenomene și procese

În ultimii ani, corupția din România a cuprins aproape toate palierele sociale importante și nivelurile de vârf ale deciziei, fiind evaluată, din mai multe puncte de vedere, de către instituții, juriști, sociologi, criminologi, politicieni, mass-media, societatea civilă etc., ca fiind o adevărată molimă a societății contemporane. Mai mult, populația simte corupția indirect sau direct ca pe o povară și o cauză a sărăciei. Sumele încasate sub formă de corupție au lărgit orizontul „găurilor

*RA-APPS, București
e-mail: manea.virgil@yahoo.com

negre” ale economiei subterane, au umflat conturile unor „băieți deștepți”, au favorizat rețelele de crimă organizată transfrontalieră și au creat condițiile finanțării unor organizații teroriste internaționale.

Definiții, dimensiuni, trăsături, direcții și domenii de acțiune ale corupției

Ca și în cazul crimei organizate și al terorismului, există, în prezent, mai multe definiții ale corupției, formulate în raport cu anumite interese și anumite atitudini ale comunităților față de fenomenul corupției. Astfel, unele state percep corupția ca un factor distructiv al relațiilor din societate, iar alte state, cu conduceri corupte, au adoptat corupția ca formă oficializată, obligatorie. Punctele de vedere diferite privind sensul corupției, au supus atenției opiniei publice două definiții ale sociologului american Donald R. Cressey. Acesta explică *corupția și fraudă* punând accent pe latura sociologică a celor două fenomene.

Prima definiție vizează corupția și este explicitată astfel: „Corupția reprezintă ansamblul de activități imorale, ilicite și ilegale realizate de diverse grupuri și organizații (publice și private) și de diverși indivizi cu funcții de conducere sau care exercită un rol public, în scopul obținerii unor avantaje materiale sau morale sau a unui statut social superior, înșelăciune, mituire, cumpărare, influență, intimidare etc. Corupția nu înseamnă numai darea și luarea de mită sau traficul de influență, ci ea înglobează acea rețea (formală și informală) de indivizi, grupuri și organizații între care există relații de complicitate, tănuire și acoperire reciprocă în scopul satisfacerii unor interese materiale și morale, publice sau private”¹.

Același sociolog, prin cea de-a doua definiție, explicitează *frauda*, încercând să identifice cauzele majore pentru care unii angajații, cu funcții de importanță, își riscă reputația pentru a se complăce în acțiuni ilegale de trădare a intereselor corporației la care sunt angajați. Astfel, definiția juridică a fraudei, prezentată de către Cressey, este următoarea: „Înșușirea prin înșelăciune, în interesul sau beneficiul personal, al bunurilor sau fondurilor bănești încredințate de altcineva, practică de către un funcționar, agent economic, administrator, oficial public sau altă persoană care exercită o sarcină de încredere”². O formă prescurtată a acestei definiții apare în rapoartele FBI, astfel: „Înșușirea ori folosirea ilicită a fondurilor bănești

sau a bunurilor încredințate în grija, custodia sau controlul unei persoane”³. Aplicând definiția juridică a fraudei la unele cazuri reale, autorul (Cressey) a observat că această definiție era prea restrictivă și nu ținea seama de unele fapte circumscrise fraudei în cauză (frauda de proporții, furturile din gestiune, falsul și uzul de fals, abuzul de putere, conspirația contra intereselor firmei, întrebuințarea de cecuri false lipsite de acoperire, furturile din proprietatea statului, falsificarea unor conturi, acte sau contracte.

În urma acestor constatări, Cressey revine cu o definiție a fraudei mai concisă și mai clară, considerând-o „o violare de natură penală a responsabilității financiare, care revine persoanelor cărora li s-a încredințat o funcție de încredere în cadrul unei corporații (firme, instituții etc.)”⁴.

Fenomenul corupției are efecte negative în mai multe domenii, astfel:

- în domeniul economic, efectele negative se referă la: realizarea de monopol asupra unor segmente de piață și eliminarea concurenței comerciale; preluarea unor pachete de acțiuni la diferite societăți economice supuse privatizării, prin documente false, prin subevaluarea activelor sau prin ascunderea datoriilor către buget; compromiterea unor proiecte guvernamentale; subminarea economiei reale prin facilitarea economiei subterane; gestionarea defectuoasă a unor fondurilor (externe și interne) și a unor investiții, precum și realizarea de achiziții publice frauduloase; control criminal de către structuri teroriste sau de către alte entități a unor capitaluri, piețe sau domenii; tolerarea unor restituiri ilicite de TVA, reeșalonări ilegale de datorii către bugetul de stat, valorificarea ilicită a unor resurse naturale etc.;

- în domeniul afacerilor, efectele negative se referă la: valorificarea fondurilor ilicite provenite din corupție folosind circuite financiare legale; utilizarea discreționară a unor informații confidențiale; lipsa transparenței în activitatea acordării de certificate și licențe în unele domenii care folosesc asemenea proceduri; protecția de către autoritățile financiare și de control a unor grupuri de contrabandă, precum și a unor producători de țigări și alcool; controlul burselor, precum și a unor piețe de valori imobiliare și mobiliare; transferul unei părți din clientela comercială de la firme private la cele de stat; transferul unor fonduri către organizații de tip terorist;

- în domeniul social, efectele negative se referă la: adâncirea inechităților și a sărăciei în rândul populației; afectarea intereselor și drepturilor legale ale cetățenilor; răsturnarea sistemului normal de valori; ineficiența și inerția unor instituții și promovarea unor sisteme tribale, închise; incitarea la revoltă prin provocarea nemulțumirilor de grup; dezorganizarea sistemului de combatere a terorismului și a crimei organizate;

- în domeniul psihologic instituțional, efectele negative se referă la: neîncrederea în valorile statului de drept și ale democrației datorită subminării instituțiilor politice, autorității justiției și administrației publice centrale și locale; compromiterea instituțiilor principale ale societății prin exercitarea atribuțiilor legale în scop partizan sau prin neexercitarea acestora; ignorarea strategiilor naționale specifice domeniilor esențiale ale luptei împotriva terorismului și a crimei organizate;

- în domeniul politic, efectele negative se referă la: activități de finanțare în avantajul unor campanii electorale, a unor grupări politice sau partide; manipularea unor consilieri, a unor funcționari politici sau administrativi; subvenționarea unor partide sau grupări politice „clientelare”; politizarea unor funcții administrative și executarea de promovări în rândul funcționarilor folosind criterii politice etc.

Prin corupție, elementele teroriste sau criminale au posibilitatea să penetreze zona/clasa politică pentru a controla sau a dirija unele decizii strategice, prin metode specifice, astfel: influențele majore la nivel legislativ și administrativ; influențarea unor decizii importante stabilite prin programe și strategiile UE sau NATO controlul insistent al grupurilor criminale asupra unor politicieni corupți, în scopul realizării de interese ilicite; finanțarea unor partide politice și obligarea acestora de a recompensa finanțatori pe timpul exercitării mandatului; finanțarea de structuri teroriste pe timpul campaniilor electorale în scopul asigurării reușitei și menținerii la putere; perceperea taxei de protecție etc.

Funcționarea sistemului corupției presupune existența și funcționarea a unor tehnici, tactici și proceduri bazate pe relații de complicitate, convergente ca motivație și roluri aparent diferite, adică: *corupătorul* (persoana sau rețeaua care corupe) reprezentat de o organizație, un individ

sau un grup sau, care are un rol sau o funcție, folosește un set de mijloace imorale, ilegale sau ilicite prin care poate influența alte grupuri sau indivizi, în scopul obținerii de avantaje morale sau materiale; *coruptul* (persoana sau rețeaua care se lasă coruptă), reprezentat/ă de o persoană, un grup sau o organizație care se lasă influențată sau acceptă această situație (abdicând de la normele deontologiei profesionale), în scopul obținerii unei poziții sociale superioare sau a unor avantaje, sub angajamentul de a utiliza, în mod abuziv, funcția publică.

Corupția se bazează pe multiple relații de complicitate și poate îmbrăca forma profesională, economică sau politică. Acest flagel poate include *forme și analize* coruptive de tipul: statistice, sociologice, psihologice, economice și prospective.

Analiza statistică se realizează prin sistemul de evidență a faptelor de corupție. Ea permite cunoașterea contextului și a specificului unor instituții, ramuri sau sectoare (private sau publice) în care se poate constata amploarea și frecvența faptelor de corupție. În final, dimensiunea statistică are un caracter pur descriptiv, deoarece ea poate reflecta eficiența diferitelor structuri ale statului în activitatea de sancționare a faptelor de corupție comise (există statistici ale ministerului public, poliției, justiției etc., fără diferențe mari între ele), sau eficiența activității de incriminare/sau dezincriminare a unor fapte care, în anumite situații sunt considerate delictive, iar în alte situații sunt considerate fapte legale.

Analiza juridică (normativă) a corupției ține cont de principalele norme și prescripții din domeniul dreptului (comercial, penal, vamal etc.) care fac referire la încălcările și la abaterile comise de către unii funcționari publici (agenți economici, persoane particulare sau instituții), la sancțiunile care se pot aplica faptelor de corupție, precum și eficiența acestora.

Analiza sociologică a flagelului corupției furnizează informații despre condițiile și cauzele care au generat și au proliferat manifestările sau faptele de corupție (activități ilicite și ilegale) comise de către indivizi, grupuri sau instituții sociale.

Analiza morală (psihologică) a corupției este reflectată prin personalitatea și structura morală a indivizilor sau a grupurilor de corupți și corupători,

prin motivațiile și finalitățile urmărite, labilitatea comportamentală și atitudinală a unor persoane implicate în fapte de corupție și prin reacția publică față de fenomenul corupției.

Analiza economică a corupției este dată de estimarea și evaluarea costurilor sociale și economice a faptelor de corupție, prin aprecierea calitativă și cantitativă a prejudiciilor morale și materiale generale ca și fenomen antisocial.

Analiza prospectivă a corupției oferă organelor specializate de analiză și control social datele și informațiile necesare privind tendințele viitoare ale unor fapte de corupție (creștere, stagnare sau descreștere), sau evidențierea posibilității apariției de noi forme de corupție (corupția în domeniul sistemelor informatice sau furturile informațiilor din bazele de date).

În scopul destabilizării sistemului gazdă și pentru un sprijin eficient acordat terorismului, corupția poate acționa pe *trei direcții*, astfel:

- *sprijin direct al structurilor teroriste* sau acordarea de suport logistic pentru structurile teroriste, prin crearea unor breșe în schema de apărare a sistemului social care urmează a fi atacat;
- *sprijin indirect al structurilor teroriste*, prin dezvoltarea unor laturi ale corupției și crimei organizate din care acestea pot obține fonduri bănești;
- *conexiuni directe* cu unele componente ale vieții politice, sociale și economice prin purtători umani care pot slăbi astfel gradul de imunitate al sistemului.

În majoritatea cazurilor/dimensiunilor detaliate vom regăsi și elemente profitoare care urmăresc să culeagă roadele traficului ilicit de resurse financiare, umane sau materiale, situația devenind deosebit de gravă atunci când acești profitori sunt teroriști.

Ca orice problemă de natură socială, fenomenul corupției este caracterizat de unele *trăsături* mai importante, cum ar fi:

- lipsa de congruență între normele sociale și situația socială a indivizilor;
- afirmarea unor modele instituționalizate de comportament social delincvent și deviant, consecință indirectă, neanticipată și nedorită a unui sistem de educație precar, lipsit de fermitate;
- orice structură socială poate genera probleme sociale diferite în funcție

de valorile, trăsăturile, interesele și raportul acesteia cu alte structuri ale statului;

- analiza și rezolvarea unor probleme sociale legate de mediul corupției pot genera alte probleme ale căror măsuri și soluții sunt greu de exprimat în politici sociale eficiente⁵.

Legat de explicitarea acestor trăsături, se poate aprecia că unele criterii de evaluare și de definire a problemelor sociale au un caracter incomplet și ambiguu, neputând fi supuse unor aprecieri reale, obiective și unitare.

În agențiile specializate de control social, problema corupției a devenit un subiect foarte mult dezbătut. De asemenea, acest subiect este continuu analizat de către politicieni, de structurile mass-media și detaliat în numeroase lucrări dedicate devianței organizaționale. În general, aceste lucrări pun un accent mai mare pe principalele *trei modele* ale fenomenului corupției structurilor de control social, astfel: *modelul dominației*, *modelul participativ* și *modelul capturării*.

Modelul „dominației” se referă la un sistem de coaliție administrativă dominantă practicat de agențiile de control social, care orientează în interes propriu majoritatea activităților instituției profitând de orice încălcare a legalității, pentru a obține avantaje de grup și beneficii personale. O astfel de dominare poate deveni mai puternică, atunci când exploatorii interni de resurse lipsesc sau sunt ignorați.

Modelul „participativ” (al cooptării subiecților) este fundamentat odată cu elaborarea politicilor de decizie a agenției respective de control social. Pe măsură ce subiecții sunt incluși în schema de control social, aceștia au posibilitatea să modifice unele activități formale ale agenției, determinând-o să adopte, în funcție de interesele lor, o serie de scopuri deviate. În acest sens, este bine cunoscută metoda tradițională de *colaborarea* a organelor de poliție cu unii spărgători sau hoți (*informatori*) în operația de urmărire și de arestare a altor spărgători sau hoți, pentru rezolvarea unor spețe mai ușoare (de exemplu, depistarea unor bunuri furate). În unele zone cu infraționalitate crescută, fenomenul racolării informatorilor este destul de dezvoltat, informatorii ajungând să se considere ei înșiși „membri” ai unor departamente de poliție, cu posibilitatea de a decide cine să fie arestat și cine

nu. Totuși există suficiente cazuri când putem vorbi despre un grad sporit de corupție al polițiștilor (sunt cazuri când unii polițiști permit spărgătorilor să lucreze nestingheriți în anumite zone, în schimbul negocierii unor sume de bani, iar în alte cazuri când polițiștii chiar i-au ajutat pe hoți să-și planifice operația, pentru ca ulterior să împartă cu aceștia bunurile furate).

Modelul „capturării” structurilor de control social în favoarea unor exploatare sau utilizatori externi. Modelul presupune exploatarea de resurse ale firmelor de control social pentru susținerea unor campanii electorale sau în beneficiul direct al unor politicieni. Aceste agenții sunt folosite precum o „marfă” de schimb pentru unele rețele sau organizații care urmăresc scopuri ilicite și care trăiesc din fraudă (mafioți etc.)⁶. Cel mai eficient „control” asupra resurselor structurilor de control social se poate exercita atunci când corupătorul extern manipulează cum vrea structura de personal a agenției respective. În agențiile unde există o autonomie sporită în privința numirii și selecției personalului, presiunile corupătorilor externi sunt mult diminuate. Teoria în domeniu a evidențiat faptul că o mulțime de departamente ale autorității (de poliție, juridice, economice etc.) statale se află sub totalul control al autorităților politice. O serie de exemple mult mediatizate au arătat faptul că, în foarte multe domenii, în special cel juridic, s-au exercitat influențe ale unor lideri politici de vârf, care au urmărit fraudarea bogățiilor statului în scopuri personale sau ale clientelei politice⁷.

Acum, în România se configurează un cadru juridic eficient. Dorim să asigurăm generațiilor viitoare și societății democratice un grad sporit de imunitate împotriva pericolelor generate de terorism, crima organizată și corupție, trei vectori nocivi ai lumii contemporane care doresc să atace, în viitorul apropiat, mediul de securitate al României.

Un rol important în lupta împotriva fenomenului corupției revine sistemului educațional. Eforturile tuturor surselor educaționale (instituții guvernamentale, familie, școală, grădiniță etc.) trebuie să fie coordonate, având la bază o platformă educațională colaborativă, novatoare și continuă de educare a tinerei generații, de la primii ani până la maturizarea și integrarea deplină a acesteia în societate. Efectul acestui deziderat se va regăsi în purificarea lumii politice și a instituțiilor statului democratic de vectorii nocivi ai lumii

crimei organizate și ai corupției, tânăra generație beneficiind de modele și exemple ale înaintașilor, opuse celor care prin acțiune, gândire și exprimare au compromis imaginea sistemului social construit pe baza principiilor democratice, libertății și justiției.

Concluzii

Analiza fenomenul corupției are un caracter multivectorial, ea trebuie făcută permanent în contextul unei construcții sociologice și juridice care poate lua în calcul o serie de factori politici, instituționali, sociali, juridici și economici, în corelație cu mulțimea de probleme și fenomene sociale care pot amplifica sau generează acte de corupție din societate.

Fenomenul corupției a reprezentat permanent un element nociv al societății care, prin formele lui de manifestare, amploarea și intensitatea sa, a determinat adevărata stare de moralitate, normalitate și legalitate a unei societăți. Consecințele distructive produse asupra stabilității structurilor (grupurilor și organizațiilor) sociale și efectele puternic demoralizatoare produse la nivelul indivizilor au definit corupția ca și etalon de măsură al stării de dezechilibru moral și normativ al societăților aflate în tranziție sau în criză.

În mod cert, fenomenul corupției va perturba și în viitor desfășurarea relațiilor sociale la toate nivelurile (interpersonale și instituționale etc.), determinând scăderea autorității și prestigiului unor instituții private sau publice, precum și a multor instanțe specializate de prevenire și control social, acest lucru fiind posibil din cauza implicării în afaceri ilicite a unor persoane de la vârful piramidei de decizie, în special, din domeniul administrației, politicului, executivului, legislativului și justiției.

Indiferent cum am aborda fenomenul corupției, aceasta nu este mai rea sau mai bună, ea reprezintă și va reprezenta și în viitor un flagel al oricărei societăți, permanent alimentat de către cei care vor să profite de pe urma slăbirii societății. Corupția se modernizează permanent transformându-se într-un sistem complicat, foarte greu de contracarat de către organele statale (depășite, uneori, de complexitatea situațiilor).

În final, consider că, în viitorul apropiat, este puțin probabil să se realizeze o platformă colaborativă coerentă și puternică care să unească eforturile structurilor specializate în planificarea operației de combaterea a corupției.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.”

NOTE:

1 Donald R. Cressey, *Criminal Organization*, London Heinemann Educational Books, Londra, 1972, p. 199.

2 Donald R. Cressey, *Other People's Money*, în „A Study in the Social Psychology of Embezzlement”, New York, Free Press, 1953, p. 77.

3 *Black's Law Dictionary*, 1933, citat în Donald R. Cressey, *op.cit.* p. 19.

4 Donald R. Cressey, *op.cit.*, p. 20.

5 Robert K. Merton, Robert A. Nisbet, *Social Theory and Social Structure*, studiul „Sociologia ca o formă a artei” (Sociology as an idea system in The sociological perspective), Little Brown Co, Boston, 1968, pp. 616-628.

6 James D. Thompson, *Organizations in Action*, New York, Mc Graw-Hill, 1967, p. 134.

7 Kirkpatrick Sale, *The World Behind Watergate*, New York, Mc Graw-Hill, 1977, p. 233.

BIBLIOGRAFIE

Bîrle Vasile, *Evaziunea fiscală și corupția în sistemul fiscal*, Editura Casei Corpului Didactic, Baia Mare, 2003.

Constantin Gabriel, *Corupția în Ministerul Internelor și Reformei Administrative* în „Considerații privind corupția din sistemul public național și European”, sinteză documentară, Anul IX, Nr. suplimentar 2008, Tipografia Ministerului Internelor și Reformei Administrative, 2008.

Din Mihaela Flavia, Bălăceanu Ion, *Managementul integrat al supravegherii și controlului frontierei de stat pentru combaterea riscurilor și amenințărilor transfrontaliere în spațiul Schengen*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2013.

Donald R. Cressey, *Other People's Money*, în „A Study in the Social Psychology of Embezzlement”, New York, Free Press, 1953.

Donald R. Cressey, *Criminal Organization*, London Heinemann Educational Books, Londra, 1972.

Kirkpatrick Sale, *The World Behind Watergate*, New York, Mc Graw-Hill, 1977.

Michael Johnston, *Corupția și formele sale: bogăție, putere și democrație*, Editura Polirom, Iași, 2007.

Merton Robert, Nisbet Robert, *Social Theory and Social Structure*, studiul „Sociologia ca o formă a artei” (Sociology as an idea system in The sociological perspective), Little Brown Co, Boston, 1968.

Ristei Mihaiela, Senic Nenad, *Corruption And European Integration: Comparative Study Of Romania And Slovenia*, Department of Political Science Western Michigan University, 2007.

Stapenhurst Rick, Kpundeh Sahr J., Polocoșer Simona, *Corupția și combaterea ei: spre un model de construire a integrității naționale*, Editura Irecson, București, 2003.

Thompson James, *Organizations in Action*, New York, Mc Graw-Hill, 1967.

Voicu Costică, Voicu Adriana Camelia, Geamănu Ioan, *Criminalitatea organizată în domeniul afacerilor*, Editura Pildner, 2006.